

Zooma in på

7-9
del 1

Historia

Tina Ehnström-Backas • Mats Österback

I det här kompendiet får du läsa om hur européerna erövrar stora områden utanför Europa.

Du får veta orsakerna till erövringarna och hur européerna behandlade människorna som bodde i dessa områden.

Det sista kapitlet i kompendiet handlar om den ryska revolutionen och orsakerna till den.

Innehåll

1. Européerna bygger imperier2
2. Nordamerikas ursprungsbefolkning6
3. USA blir en stormakt 11
4. Amerikanska inbördeskriget 15
5. USA i slutet av 1800-talet 22
6. Européerna erövrar Afrika 26
7. Ryska revolutionen 30

PRESTIGE

RIKEDOM

1.

Européerna bygger imperier

I det här kapitlet får du läsa om imperialismen och varför 1800-talet kallas imperialismens tid. Du får också läsa om varför Européerna skaffade sig kolonier i andra världsdelar.

Imperialism

På 1800-talet började kungarna i de europeiska länderna tävla om vilket land som hade den största armén, flest industrier och mest pengar.

Man behövde mycket råvaror till de europeiska industrierna och försäljarna behövde nya marknader där de kunde sälja sina produkter.

Dessutom hade européerna utvecklat nya och effektiva vapen som de gärna ville visa upp och testa.

Allt detta ledde till att många europeiska länder erövrade områden i andra världsdelar.

De erövrade områdena kallade man kolonier.

Européerna tog råvaror som järn, bomull och socker från kolonierna.

Dessutom tvingade de människorna i kolonierna att arbeta för dem.

Till exempel Storbritannien och Frankrike hade många kolonier.

Storbritanniens soldater hade erövrat områden i Amerika, Afrika, Asien och Australien.

Ett land som har makten över stora områden där det bor många olika folk kallar man ett imperium.

Eftersom många länder blev imperier under 1800-talet började man kalla denna tidsperiod för imperialismens tid.

Imperialism betyder att ett land försöker få mer makt över andra länder eller landområden till exempel genom att skaffa sig kolonier.

Befolkningen i kolonierna

Européerna tyckte själva att de var det intelligentaste folket.

De ansåg också att deras religion, deras kultur och deras sätt att styra sitt land var det enda rätta.

Därför tyckte många européer att de var överlägsna de folk som de mötte när de erövrade nya områden.

Det ledde till att européerna ofta behandlade människorna i kolonierna dåligt och orättvist.

Vissa européer tyckte att man kan dela in människor i olika raser på samma sätt som det finns olika hundraser. De tyckte till exempel att människor med olika hudfärger hörde till olika raser. Dessutom tyckte de att vissa raser var bättre än andra raser. Detta tankesätt kallas rasism. I dag vet man att det inte finns olika människoraser och att alla människor är lika mycket värda oberoende av hudfärg eller varifrån de kommer.

Européerna bestämde vad invånarna i kolonierna skulle odla och vad de skulle arbeta med. En stor del av skördarna sändes till Europa trots att invånarna i kolonierna inte hade tillräckligt med mat. Det ledde till att många människor i kolonierna svält ihjäl. Också råvaror som bomull, gummi och olika metaller sändes till fabriker i Europa för att bli kläder, cykeldäck och olika föremål. Européerna blev mycket rika tack vare kolonierna medan invånarna i kolonierna hade det mycket svårt.

I det här kompendiet får du läsa mer om imperialismen i Amerika och Afrika. Men européerna hade också kolonier i andra världsdelar. Till exempel Indien i Asien, Kanada i Nordamerika och hela Australien hörde till Storbritannien. Kolonialmakterna, alltså de som ägde kolonier, tvingade också en del länder att handla med dem.

Kina och Japan är exempel på länder som måste börja handla med kolonialmakterna. Kineserna sålde porslin och siden till britterna men ville inte köpa brittiska varor. Detta ledde så småningom till krig mellan Kina och Storbritannien. Eftersom britterna vann kriget kunde de tvinga kineserna att köpa deras varor.

Japan hade länge undvikit att handla med andra länder och därför hade Japan inte blivit industrialiserat.

När amerikanerna kom till Japan med krigsfartyg

kunde japanerna inte försvara sig mot amerikanernas moderna vapnen.

Därför måste japanerna gå med på amerikanernas krav och börja handla med amerikanerna.

De sände studeranden till USA och Europa

för att lära sig mer om hur man tillverkade varor och byggde fabriker.

Det ledde till att Japan kom att bli

ett industrialiserat och modernt land med en stark armé.

Uppgifter

1. Nämn minst tre orsaker till att européerna började erövra områden i andra världsdelar under 1800-talet.
2. Förklara begreppen
 - A) koloni
 - B) imperium
 - C) imperialism.
3. Leta information om Australiens ursprungsbefolkning, aboriginerna, på internet eller i böcker. Gör en tankekarta och presentera den för en kompis.
4. Finns det rasism i dag? Hur skiljer sig rasismen nu från rasismen under imperialismen?
5. Vad är anime? Hur skiljer sig anime från västerländsk animerad film?

2.

Nordamerikas ursprungsbefolkning

I det här kapitlet får du läsa
om Nordamerikas ursprungsbefolkning.
Du får läsa om deras liv och vad som hände
när européerna kom till Nordamerika.

Ursprungsbefolkningens liv

Christoffer Columbus trodde att han kommit till Indien när han kom till Amerika.

Därför kallade han människorna som bodde där för indianer.

I många texter använder man fortfarande denna benämning fastän man vet att den kom till av ett missförstånd.

Personer som härstammar från ursprungsbefolkningen kallar sig själva för native people.

Det betyder ungefär ursprungsbefolkning på svenska.

Därför använder vi den benämningen i den här texten.

Ursprungsbefolkningen som bodde i Nordamerika bestod av grupper som hade olika vanor och olika sätt att leva. De olika grupperna hade olika namn för sitt eget folk, såsom siouxer, irokeser och apacher.

Vissa grupper bodde i tält, medan andra bodde i hyddor eller enkla hus.

En del av ursprungsinvånarna var jägare som jagade bisonoxar. Av bisonoxens olika delar kunde de göra saker som de hade nytta av. Av köttet fick de mat, av skinnet gjorde de kläder och av benen gjorde de redskap. Därför var bisonoxen ett viktigt djur för ursprungsinvånarna. Bland ursprungsbefolkningen fanns det också jordbrukare. De odlade till exempel majs, paprika och tomat.

Människorna som bodde i Nordamerika hade olika naturreligioner. De kallade sina gudar andar och trodde på att andarna fanns i allt levande. Prästerna kallades schamaner eller medicinmän. Schamanerna tog kontakt med andarna under olika ceremonier i byn.

Ursprungsinvånarna möter européerna

Européerna flyttade till Nordamerikas östkust under 1600-talet. I början var livet fredligt mellan ursprungsinvånarna och européerna. Men när allt fler européer flyttade till Nordamerika blev det gräl om marken mellan ursprungsbefolkningen och européerna. Europeerna ville skaffa sig ny mark där de kunde odla och bygga sig nya hus. Därför kallar man dem för nybyggare.

Många nybyggare flyttade till områden där ursprungsinvånarna bodde. De tog för sig allt mera av marken och tvingade ursprungsinvånarna att flytta. Ursprungsinvånarna tyckte att en människa inte kan äga ett område utan att alla har rätt att leva och bo där de vill. Nybyggarna däremot var vana att äga markområden. De tog över den mark där ursprungsbefolkningen bodde. Ursprungsbefolkningen ville inte ge upp den mark där deras familjer levde och jagade i många generationer. Därför blev det strider mellan dem och nybyggarna.

Vissa av nybyggarna var sjuka när de kom från Europa. Människorna som bodde i Nordamerika hade inte motståndskraft mot sjukdomar som till exempel mässling eller influensa. Därför kunde hela byar dö ut efter att människorna i byn blivit smittade.

Ursprungsinvånarna förlorar

Nybyggarna började kalla sig för amerikaner och ville inte längre vara en del av Storbritannien. De ville bilda ett självständigt land och den fjärde juli 1776 bestämde ledarna för 13 delstater i Nordamerika att de skulle bilda Amerikas förenta stater (USA). Ännu i dag firar amerikanerna sin självständighetsdag den fjärde juli.

Amerikanerna och européer som flyttade till USA tog över allt större delar av ursprungsbefolkningens mark under 1800-talet. De fick hjälp av USA:s armé som använde våld för att tvinga ursprungsbefolkningen att lämna sina hem och flytta till reservat.

Reservaten var områden där ursprungsinvånarna tvingades leva och bo. De fick röra sig fritt inom själva reservatet men de fick inte gå utanför avgränsningarna. Reservaten fanns ofta på områden som nybyggarna inte ville ha eftersom områdena bestod av dåliga odlingsmarker där det fanns väldigt lite naturresurser. Armén tvingade mer än 50 000 människor att flytta till reservat. Bland annat cherokeeserna måste flytta tusentals kilometer. Under deras vandring till fots dog över 4 000 cherokeeser. Därför kallade cherokeeserna tvångsflyttningen för tårarnas väg.

Ursprungsinvånarna försökte ibland göra motstånd.
De ville fortsätta att leva i harmoni med naturen
och bo på de platser de själva valt.
Men de amerikanska soldaterna hade moderna vapen,
till exempel kanoner och gevär,
och var därför alldeles överlägsna.
Dessutom var soldaterna
betydligt fler än ursprungsinvånarna.
Därför vann nybyggarna
och tvingade ursprungsinvånarna att helt ge upp
och lämna sina marker i slutet av 1800-talet.

Uppgifter

1. Berätta om ursprungsbefolkningens liv i Nordamerika.
2. Varför uppstod problem mellan ursprungsinvånarna och nybyggarna?
3. Beskriv reservaten dit ursprungsinvånarna tvingades att flytta.
4. Tänk dig att du är en av de människor som ursprungligen bodde i Nordamerika.
En grupp européer kommer och bosätter sig i din by.
Rita och berätta om vad som händer.
Gör en tankekarta och presentera den för en kompis.
5. Gör en lista där du motiverar hur
 - A) nybyggarna
 - B) ursprungsbefolkningenkunde anse sig ha rätt till marken i Nordamerika?

3.

USA blir en stormakt

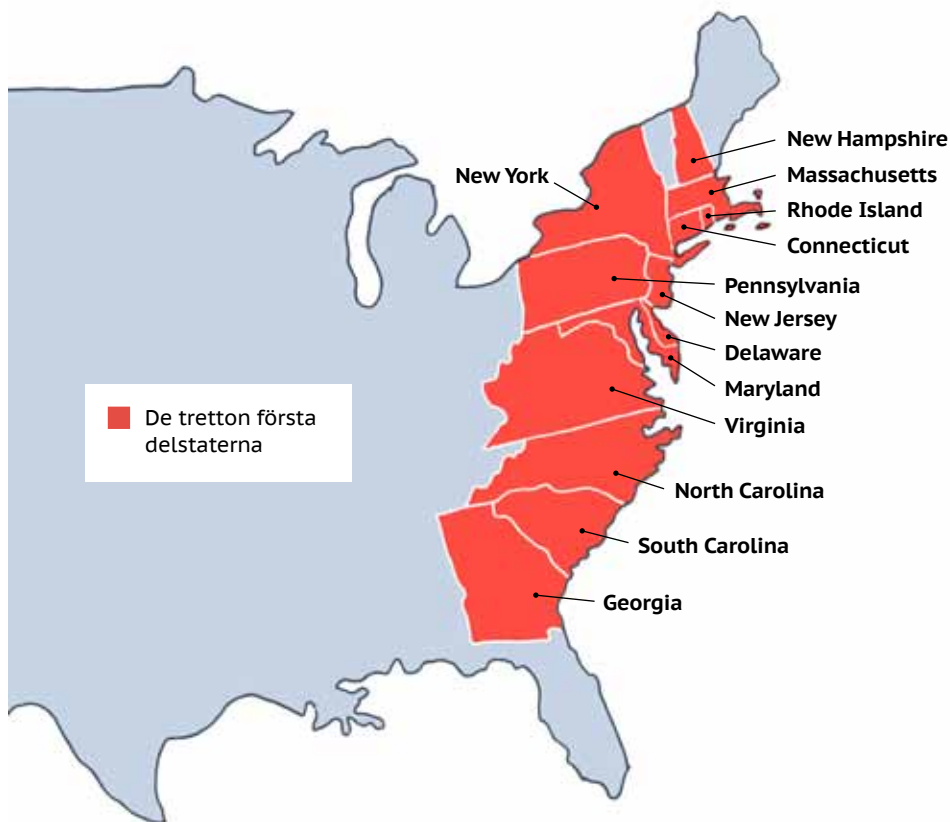
Vad var vilda västern i USA?

I det här kapitlet får du läsa om hur nybyggarna bosatte sig på nya områden och började ett nytt liv där.

Vilda västern

USA blev ett allt större land efter att de tretton kolonierna blivit självständiga. Amerikanerna köpte områden av Frankrike, Spanien och Ryssland eftersom dessa länder inte behövde områdena. USA erövrade Kalifornien efter ett krig mot Mexiko. I slutet av 1800-talet såg USA:s karta ut som den gör i dag.

Många människor i Europa hade det svårt i sina hemländer. De var fattiga och fick inte vara med och bestämma och kunde därför inte påverka sina egna liv. När de hörde att alla människor i USA hade samma rättigheter och var lika mycket värda började de drömma om att flytta till USA.

När människorna i Europa dessutom hörde att USA hade lovat gratis mark åt alla de nybyggare som bosatte sig i ödemarken ville många människor flytta till de nya områdena. Människorna drömde om att få ett bättre liv, och att kanske bli rika i det nya landet. Några tyckte också att det lät spännande att flytta till en helt annan del av världen.

Nybyggarna reste ofta i en vagn som drogs av hästar. I vagnen hade de allt de ägde. De reste ofta tillsammans med andra för att de tillsammans skulle kunna skydda sig mot rövare och vilddjur. I många västernfilmer anfaller ursprungsinvånarna nybyggare, men i verkligheten hände detta väldigt sällan. Nybyggarna bosatte sig långt ute i ödemarken, långt borta från städer och större samhällen. Det gjorde livet tungt och ensamt.

Nybyggarna arbetade hårt. De byggde sina hus av träden i skogen och började odla marken. Många hade köpt vagnen de reste med för sina sista pengar. När de kom fram blev det bråttom att hinna ställa allt i ordning innan kölden och vintern kom.

Maten kunde ta slut under vintern och då blev det svårt för familjen. Därför kunde nybyggarfamiljen bli tvungen att slakta sina djur för att överleva. Då hade de inga djur kvar att föda upp och sälja. Många nybyggare flyttade till prärien, som var ett gräsbevuxet område i mitten av USA. Där födde de upp boskap, som cowboyer vaktade och vallade. Cowboyerna förde senare boskapen till städer för att slaktas. En cowboy bar ofta en revolver och gevär som skydd mot rövare och vilddjur.

Små samhällen hade uppstått längs vägarna västerut.
I samhällena bodde ett fåtal människor.
Där kunde finnas någon affär, en bank,
ett hotell och en saloon.
En saloon är ungefär som en pub.
Det fanns också sheriffer som jobbade som poliser.

Det fanns få sheriffer i de nya områdena i väst
och därför var det många brottslingar
som klarade sig undan rättvisan och inte blev fast.
Detta gjorde att en del människor inte följde lagen.
Därför talar man om vilda västern.
Det fanns också kriminella gäng
som bestod av före detta cowboys.
Dessa gäng rånade banker och tåg.
Sheriffen lovade pengar
till de som tog fast brottslingarna.
Man kunde ofta hämta tillbaka brottslingen
”Dead or Alive” (Död eller levande).

Uppgifter

1. Varför bosatte sig nybyggare i ödemarkerna i USA?
2. Berätta om en cowboys jobb.
3. Vad avser man med begreppet Vilda västern?
4. Föreställ dig att du är barn i en nybyggarfamilj som reser västerut för att bygga ett nytt hem. Berätta om resan och stället ni kommer fram till. Berätta också om vad din familj gör där. Du kan skriva texten som ett brev eller en dagbok.

4.

Amerikanska inbördeskriget

I det här kapitlet får du läsa om det amerikanska inbördeskriget.

Det är en av de största och allvarligaste konflikterna på amerikansk mark i USA:s historia.

Twist om slaveri och tullar

USA var indelat i delstater.

En delstat är ett område i USA som får ha egna lagar.

Delstaterna i södra USA tillät slaveri.

Köpmän hämtade slavarna till USA
med fartyg från Afrika och sålde sedan slavarna
på auktioner i södra USA.

Slavarna var husbondens egendom
och utförde olika sysslor i hemmet eller på plantager

Plantagerna var stora jordbruk.

där plantageägarna odlade bomull, socker eller tobak.

Eftersom man var tvungen att skörda för hand
behövdes det många arbetare.

Det var billigare att köpa slavar till arbetskraft
än att betala lön till anställda arbetare.

Plantageägarna sålde bomullen och tobaken till Storbritannien
och gjorde stora vinster.

Slavarna hade ett tungt liv.

En slav fick inte bestämma över sitt eget liv
utan måste göra så som slavägaren befallde.

Straffen var hårda och slavägaren hade rätt
att tortera en slav som inte lydde eller hade begått ett brott.

Om en slav födde ett barn så blev barnet
automatiskt slavägarens egendom
som hen fick bestämma över.

Mammor och pappor, barn och syskon
kunde när som helst tvingas skiljas från varandra.

Barnen fick inte gå i skola utan de måste arbeta.

Slavar som försökte rymma blev plågade och i värsta fall dödade

Många av de norra delstaterna hade förbjudit slaveriet eftersom det inte fanns några plantager där. Dessutom tyckte många personer att slaveriet var orättvist.

Men nordstaterna tyckte inte att deras förbud räckte. De ville förbjuda slaveriet i hela landet. De södra delstaterna gillade inte denna idé.

De norra delstaterna hade fabriker som producerade varor, till exempel verktyg och maskiner. Men det var svårt för dem att sälja sina varor. I Storbritannien producerades nämligen liknande varor som ofta var billigare. Därför ville man med en tull göra de brittiska varorna dyrare. Tull betyder att de som köper varor från andra länder måste betala för att ta in varan i landet. De södra delstaterna tyckte inte om idén med tullar eftersom de sålde mycket bomull till Storbritannien. De var rädda att Storbritannien skulle göra likadant och lägga tull på bomull, socker och tobak. Det skulle göra varorna dyrare och svåra att sälja.

År 1860 vann Abraham Lincoln presidentvalet i USA. Han tyckte inte att någon skulle ha slavar. Efter att Lincoln blivit president meddelade de södra delstaterna att de bildar ett eget land. Lincoln svarade då att han inte godkänner detta. Därför blev det krig mellan de norra och södra delstaterna i USA år 1861.

Inbördeskriget i USA

Nordstaterna hindrade de södra delstaterna från att sälja sin bomull genom att blockera deras hamnar.

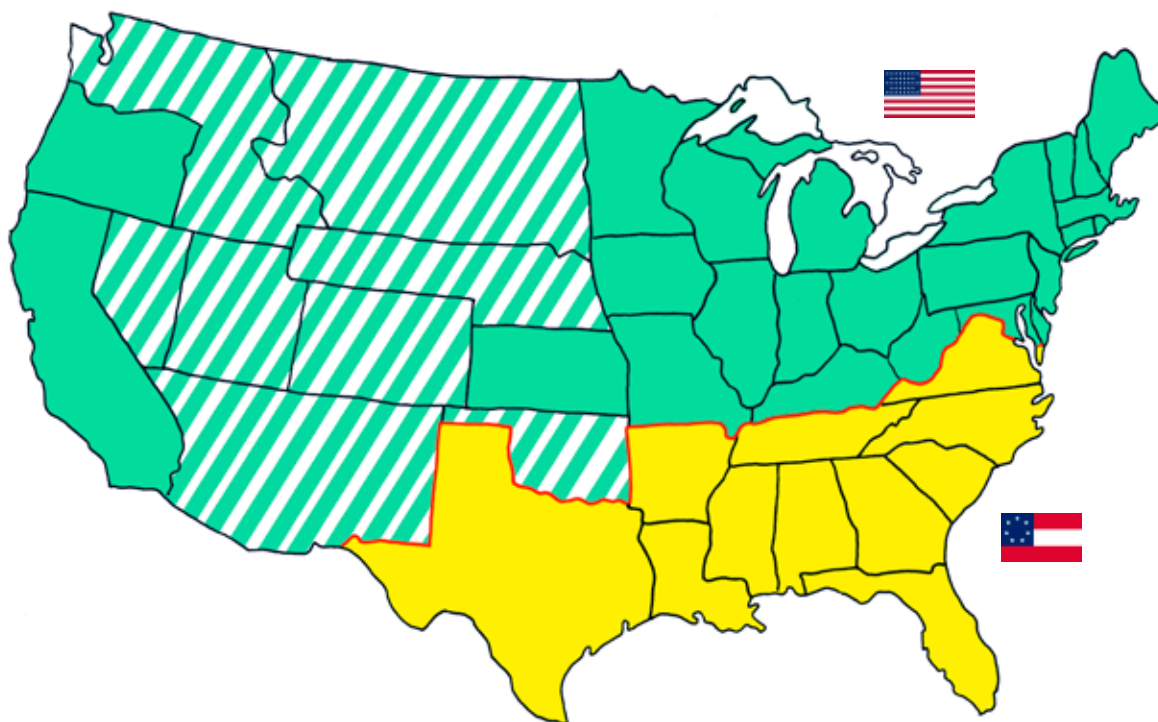
Det betydde att de hindrade sydstaternas handelsfartyg från att resa till Europa.

Sydstaternas soldater var vana att kriga och därför gick det bättre för dem i början av kriget

Men nordstaterna hade fler invånare och fick därför en större armé.

De hade också fler fabriker där man tillverkade vapen. Därför vann nordstaterna till slut år 1865.

Amerikanska inbördeskriget
1861-1865

- Gränsen mellan nord- och sydstaterna
- Nordstaterna
- ▨ Områden som stödde nordstaterna
- Sydstaterna

Nordstaternas flagga

Sydstaternas flagga

Sydstaternas slagfältsflagga

Sydstaterna var fattiga efter kriget och många var bittra över förlusten mot nordstaterna. Kriget är det blodigaste krig som försiggått på USA:s mark. Över 600 000 människor dog i kriget. Man brukar kalla kriget för det första moderna kriget, eftersom man utnyttjade uppfinningar från industrialismens tid. Man använde till exempel fabriksstillverkade vapen i kriget. Dessutom använde man järnvägen för att transportera soldater och telegrafan för att skicka meddelanden i kriget.

Lincoln förbjöd slaveriet i de södra delstaterna efter kriget. Men det tog länge innan de svarta fick samma rättigheter som de vita hade. Ännu i dag i USA är fler svarta människor än vita människor till exempel arbetslösa.

En sydstatsanhängare som var missnöjd med president Lincolns politik sköt ihjäl presidenten efter kriget. Mordet skedde under en teaterföreställning.

Många människor i de södra delstaterna ville förhindra att svarta människor skulle få samma rättigheter som de vita människorna hade. Därför grundade några missnöjda sydstatare en organisation som hette Ku Klux Klan. De som hörde till Ku Klux Klan bar en vit kappa och en strutformad huva som täckte ansiktet.

Ku Klux Klan gillade inte att de tidigare slaverna fick flera rättigheter och blev medborgare i landet. De ville inte heller att de svarta skulle få rösta. Därför hotade, skrämde, misshandlade och dödade Ku Klux Klan svarta.

Som varningstecken placerade Ku Klux Klan ett brinnande träkors framför husen där de svarta bodde. De som motsatte sig Ku Klux Klan kunde bli mördade.

Ku Klux Klan finns ännu i dag. Det är en rasistisk organisation som fortfarande har medlemmar i bland annat Europa och USA.

Visste du att ...?

USA:s flagga

Amerikanerna kallar sin flagga för Stars and Stripes, alltså stjärnor och ränder.

De 13 ränderna symboliserar de 13 första delstaterna. Antalet stjärnor i flaggan har ändrats många gånger eftersom man lägger till en stjärna för varje ny delstat. Sedan år 1960 har flaggan 50 stjärnor.

En 17-årig pojke som hette Bob Heft planerade hur den flagga som används i dag skulle se ut. Han gjorde det som ett skolprojekt i historia. Bobs lärare tyckte inte om förslaget eftersom han tyckte att Bob hade lagt till för många stjärnor. Därför gav han dåligt vitsord för projektet. Två år senare blev flaggan USA:s officiella flagga. Läraren ändrade sig då och gav Bob högsta vitsord för projektet.

Under kriget använde nordstaterna och sydstaterna olika flaggor. Flaggorna var viktiga för att soldaterna skulle se var deras trupper fanns på slagfältet. Soldaterna var dessutom mycket stolta över sina flaggor och var till och med beredda att dö för att försvara sin flagga.

Nordstaterna använde USA:s flagga med 13 ränder och 36 stjärnor. Sydstaterna ville därför ha en egen flagga. Den bestod av tre tjocka ränder och 13 stjärnor. Stjärnorna symboliserade delstater som stödde sydstaterna i kriget.

Eftersom de båda flaggorna liknade varandra var det svårt för soldaterna att känna igen den egna flaggan i röken från kanoner och gevär. Det ledde till att sydstaterna började använda en annan flagga på slagfälten. Den hade röd bakgrund och ett mörkblått kors med vita stjärnor. Den kallades Battle Flag som betyder ungefär Slagens flagga. Senare började den rasistiska organisationen Ku Klux Klan använda samma flagga och därför är det många människor i dag som förknippar denna flagga med rasism.

Uppgifter

1. På vilket sätt var slaveriet orsak till att det blev en tvist mellan de norra och de södra delstaterna i USA?
2. Vem var Abraham Lincoln och vad var han känd för?
3. Varför förlorade sydstaterna inbördeskriget?
4. Fundera tillsammans med andra hur slaveriet ser ut i dag. Var finns slaveriet i så fall och vad gör slavar i dag?
5. Gör en löpsedel för en tidning som kom ut antingen i sydstaterna eller i nordstaterna. Kom ihåg att rubrikerna på en löpsedel kan vara ganska överdrivna för att locka läsare. Om du vill se exempel på löpsedlar kan du göra en bildsökning på internet.

5.

USA i slutet av 1800-talet

I det här kapitlet får du läsa om hur USA blev ett rikt industriland.

Du får också läsa om olika kända uppfinningar som kommer från USA.

Industrilandet USA

USA var rikt på naturtillgångar och det fanns många arbetare i landet. Dessutom hade immigranterna hämtat med sig kunskap från industrierna i Europa. Därför industrialiserades landet snabbt i slutet av 1800-talet.

Man byggde ut järnvägarna i landet för att kunna transportera råvaror till fabrikena. I slutet av 1800-talet kunde människor resa med järnväg tvärs igenom hela landet. I början av 1900-talet hade landet blivit det viktigaste industrilandet i världen.

En av de mest kända industriägarna från USA är John D. Rockefeller. Han var världens rikaste man i början på 1900-talet. Han blev känd som ägare till Standard Oil. Företaget tillverkade till exempel bensin och andra produkter av olja. Rockefeller köpte upp många av sina konkurrenters företag. På detta sätt kunde han bestämma över nästan hela bensinproduktionen i USA. Han fick alltså monopol på bensinproduktionen. Monopol betyder att man inte har konkurrenter. Detta tyckte andra företagare inte om i USA. Därför beslöt högsta domstolen i USA att hans företag skulle delas i flera mindre delar.

Det fanns också andra kända industriägare i USA. Andrew Carnegie ägde ett stålföretag. Han föddes i en fattig familj och började sin karriär som springpojke. Men när han dog var han en av de rikaste människorna i USA.

Nya populära uppfinningar

Människor i USA gjorde många uppfinningar som är kända i hela världen ännu i dag, till exempel tuggummi, Coca-Cola och jeans.

Levi Staruss är känd som den som skapade jeansen. Han tänkte först att jeansen skulle vara arbetsbyxor för guldgrävare. Men de blev snabbt populära byxor som många började använda sig av. I dag heter märket Levi's men det finns också många andra jeansmärken.

Apotekaren John S. Pemberton är känd för att ha uppfunnit drycken Coca-Cola år 1886. Coca-Cola såldes först som medicin. Men när man kom på att sälja den som läskedryck blev drycken snabbt en succe. Coca-Cola är i dag ett av världens mest kända varumärken och finns i cirka 200 länder.

Apotekaren Caleb Bradham uppfann Pepsi-Cola drycken år 1893. Ursprungligen var drycken tänkt som medicin mot magsmärtor. Men Bradham insåg att drycken kunde bli mera framgångsrik som lemonad. I dag är Pepsi lika känt som Coca-Cola.

Uppgifter

1. Varför ville så många människor flytta till USA under 1800-talet?
2. Varför blev USA ett stort industriland i slutet av 1800-talet?

3. * Varför tror du att läskmärken som Pepsi och Coca-Cola blivit så framgångsrika?
4. Föreställ dig att du är en immigrant som har anlänt till New York.
Du emigrerade på grund av att du ville slippa göra värnplikt i den ryska armén.
Du vill att dina barn senare ska veta hur resan och flytten gick och skriver därför ner det du upplever för att ge texten till dina barn.
Din berättelse handlar om resan och det liv som väntar dig i USA.
Du skriver kanske också om det du ser, hör eller upplever i New York.

5. Vad är monopol?
På vilket sätt kan det vara dåligt för konsumenterna?

6.

Européerna erövrar Afrika

I det här kapitlet får du läsa om hur européerna erövrade Afrika. Européerna ville främst komma åt råvaror och billig arbetskraft från Afrika.

Européerna blir intresserade av Afrika

Européerna hade under 1500- och 1600-talen lärt känna kustområdena i Afrika. De stannade vid hamnar och fyllde sina fartyg med handelsvaror och slavar. Men européerna gjorde inte enbart handelsresor till Afrika. Många missionärer och upptäcktsresande besökte också denna del av världen.

Genom resorna fick européerna veta att det fanns mycket råvaror i Afrika. Därför uppstod en tävling mellan europeiska länder om vem som kunde erövra flest områden i Afrika. De områden som européerna erövrade i Afrika och andra världsdelar kallade de för kolonier. Storbritannien, Frankrike och Tyskland blev kolonialmakter i Afrika. En kolonialmakt är ett land som äger många kolonier.

År 1884 träffades de europeiska ledarna i Berlin. De ville diskutera hur de skulle dela Afrikas områden mellan sig för att undvika krig mellan varandra. Denna händelse kallas Berlinkonferensen.

År 1914 hade europeiska länder erövrat hela Afrika förutom två länder, Etiopien och Liberia. Liberia var sedan början av 1800-talet en fristad för frigivna slavar.

Européerna i Afrika

Européerna grundade handelsplatser vid den afrikanska kusten. Länderna sände soldater för att skydda handelsplatserna från andra europeiska länder och från afrikaner. När européerna hörde om rikedomarna som fanns längre in i Afrika lät de soldaterna gå djupare in i Afrika för att erövra mer mark åt sina länder.

Européerna drog nytta av sina industrier och nya uppfinningar då de erövrade Afrika.

De transporterade soldater med hjälp av ångfartyg och använde moderna vapen.

Afrikanerna som försvarade sina familjer, sina hem och sina odlingsmarker hade liten chans mot de europeiska erövrarna och deras vapen.

Många européer flyttade till de nya kolonierna.

De var bland annat soldater, handelsmän och äventyrare men också läkare och lärare.

Européerna styrde sina kolonier så som de själva ville och afrikanerna hade inget att säga till om.

Europeerna tvingade afrikanerna att arbeta för dem och betala skatt till dem.

Européerna sända afrikanernas råvaror som bomull, palmolja och gummi till fabrikerna i Europa.

Kungen av Belgien blev känd för att behandla afrikanerna mycket illa.

Han ägde en koloni som hette Belgiska Kongo.

Den låg nästan mitt i Afrika.

Där tvingade soldater afrikanerna att samla naturgummi.

Om en afrikan inte hade tillräckligt med naturgummi kunde belgiska soldater låta hugga av honom händerna.

Under den tid som Kongo var en del av Belgien

dog ungefär hälften av invånarna i Kongo av svält, misshandel och mord.

Européerna tyckte att deras kultur, religion och levnadssätt var bättre än afrikanernas.

Därför måste afrikanerna jobba som betjänter åt européer.

De tvingades bland annat arbeta med sådant som européerna inte ville göra.

Sådana arbeten kunde till exempel vara gruvarbete eller jordbruksarbete.

Många präster grundade skolor i Afrika.
Där fick afrikanerna lära sig läsa.
Prästerna försökte också få afrikanerna
att lämna sin egen religion och i stället bli kristna.
Européerna brydde sig ofta inte om
att afrikanerna hade egna kulturer och egna vanor.
De försökte tvinga afrikanerna att
använda sig av europeiska traditioner
och klä sig som européer.
Många europeiska författare beskrev också
afrikaner på ett förnedrande sätt i sina böcker.

Uppgifter

1. Varför ville flera europeiska länder erövra områden i Afrika?
2. Varför kunde européerna erövra Afrika så snabbt?
3. På vilket sätt märker man i dag att länderna i Afrika varit kolonier?
4. Föreställ dig att du bor i en by längs med Kongofloden.
Du ser en båt full med européer landstiga i ditt land.
Du kan till exempel skriva din berättelse
i form av dagboksanteckningar.

7.

Ryska revolutionen

I det här kapitlet får du läsa om ryska revolutionen. Revolutionen ledde till att kejsaren i Ryssland förlorade sin makt. Senare tog Vladimir Lenin makten och döpte om Ryssland till Sovjetunionen.

Problem i Ryssland

Den ryska kejsaren var enväldig.
Det betyder att ingen kunde ändra
på ett beslut som kejsaren hade fattat.
Adelsfamiljerna stödde kejsaren och kunde därför
påverka kejsarens åsikter och hans beslut.
Men resten av folket fick inte vara med och bestämma.

Ryssland hade blivit långt efter övriga länder
i utvecklingen av industrier och demokrati.
Det fanns få fabriker i landet
och maskinerna var gammalmodiga.
Bönderna på landsbygden levde på samma sätt
som de gjort hundra år tidigare.
Därför blev skördarna små
och det var ofta hungersnöd i hela landet.

I städerna fanns fabriker där många människor jobbade.
Arbetarna i fabriken hade låg lön,
långa arbetsdagar och nästan inga rättigheter alls.
En stor del av befolkningen kunde varken läsa eller skriva.

Många människor krävde förbättringar,
men kejsaren Nikolaj II tillät inga förändringar.
Kejsaren och adelsfamiljerna var rädda
att de skulle förlora sin makt om folket fick fler rättigheter.

Kejsaren förlorar sin makt

Första världskriget bröt ut år 1914.
Men kriget gick inte bra för Ryssland.
Den ryska armén var stor
men tyskarna var skickligare på att kriga.
Miljoner ryska soldater stupade i kriget.
Kejsaren var högste chef för den ryska armén.
Därför började allt fler människor anklaga kejsaren
för att det gick dåligt i kriget.

Kriget gjorde att det blev brist
på till exempel mat i Ryssland.
Matbristen var speciellt svår i städerna.
Därför började folk demonstrera
på gatorna i S:t Petersburg.
Människorna krävde först att de skulle få mat.
Men när de inte fick någon mat
ansåg många att det var kejsaren
som var skyldig till detta.
Därför började de kräva att han skulle avgå.

Kejsaren tolkade protesterna som ett uppror.
Han sände soldater för att slå ner upproret men
många soldater gick över till demonstranternas sida.
Nikolaj II blev tvungen att avgå i februari 1917.
Därför brukar man kalla händelserna
som ledde till detta för februarirevolutionen.

Det blev oroligt i Ryssland efter att kejsaren avgått.
En tillfällig regering tog makten
och lovade göra Ryssland demokratiskt.
Men den tillfälliga regeringen hade svårt
att styra över Ryssland och oroligheterna fortsatte.
Dessutom fortsatte den tillfälliga regeringen att kriga
trots att det gick så dåligt för den ryska armén.

Lenin tar makten

Vladimir Lenin ledde en grupp som kallades bolsjevikerna. De hade varit med och krävt att kejsaren skulle avgå. Men Lenin tyckte inte att den tillfälliga regeringen lyssnade tillräckligt på folkets krav. Därför höll han tal för människorna i S:t Petersburg och lovade dem fred, bröd och jord. Han talade om ett land där arbetarna och bönderna skulle styra och därför stödde många fattiga honom.

Bolsjevikerna störtade den tillfälliga regeringen och tog makten i Ryssland i oktober 1917. Därför brukar man kalla dessa händelser för oktoberrevolutionen.

Man började kalla Lenins anhängare för kommunister. Men alla i Ryssland ville inte att Lenin skulle styra landet och att det skulle bli kommunistiskt. De som var emot Lenin ville att kejsaren skulle ha makten eller att Ryssland skulle bli en demokrati där folket hade makten. Men Lenin var besluten att ta över makten. Därför bröt ett inbördeskrig ut. Man kallade de som stödde Lenin under kriget för röda och de som var emot Lenin för vita. De röda vann kriget och kort efteråt bytte Ryssland namn till Sovjetunionen. Men Lenin höll inte sina löften. Arbetarna och bönderna fick inte vara med och styra utan Lenin blev diktator i landet.

Kejsarfamiljen mördades

Kejsaren Nikolaj II abdikerade,
gav alltså bort sin makt, efter februarirevolutionen.
Kejsaren, hans fru Alexandra och deras fem barn
var till en början inlåsta
i sitt sommarpalats i St. Petersburg.
Efter att Lenin tagit makten
beslöt han att flytta kejsarfamiljen
till Jekaterineburg som var en mer avlägsen plats.
Planen var att kejsaren skulle bli dömd av en domstol
för att han behandlat det ryska folket dåligt.
Men när den vita armén närmade sig stället
där kejsarfamiljen var inlåst
gav Lenin order om att hela familjen skulle avrättas.
Den döda familjens kroppar dränktes i syra, brändes
och blev sedan nergrävda i skogen.
Kropparna hittades först 1989.

Uppgifter

1. Varför gjorde ryssarna uppror mot kejsar Nikolaj II?
 2. Varför var det två revolutioner i Ryssland år 1917?
 3. Berätta kort med egna ord om Lenin.
-
4. Föreställ dig att du levde under ryska revolutionen och att du är på ett torg i St. Petersburg år 1917 och lyssnar när Lenin håller tal.
Svara på följande frågor:
A) Vem är du?
B) Varför är du på torget?
C) Vilka människor är runt dig?
D) Vad säger Lenin?
E) Hur reagerar människorna på Lenins tal?